

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ervditione Religiosorum

Humbertus <de Romanis>

Ingolstadii, 1591

VD16 H 5888

II. Libri. Pars II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50980](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50980)

induta veste vili: veste scilicet veteri, affuta ei aliqua particula panni noui. Non est talis vestis reginarum, sed vilium personarum.

SECUNDA PARS HVIVS LIBRI ostendit, quòd sex sunt quæ ad obtinendam disciplinam multum valere possunt. Primum est doctrina. Secundum est exemplum. Tertium est frequens inspectio operum. Quartum pudor. Quintum obedientia. Sextum perseuerantia.

CAPVT I.

Quòd doctrina valet ad obtinendam disciplinam.

DOctrina ad obtinendam disciplinam, multum est necessaria. Seneca. Citò nequitia subrepat: difficile virtus inuenta est: ducem rectoremque desiderat. Idem: Desperandum est, posse casu tantum bonum influere nobis. Etiam in artibus minoribus ad necessitatem corporalem pertinentibus, non possunt homines sine doctore esse quod cupiunt, iuxta verba Hieronymi. Quanto magis doctrina est necessaria ad virtutem disciplinam. In libro de vita solitaria dicitur de nouitio: Si callet ingenio, si viget arte, si preeminet intellectu: instrumenta habet tam virtiorum quam virtutum. Non ergo refugiat doceri vti eo in bono, quo etiam in malo vti potest: quod proprium virtutis opus est. In eod. Doceri vult virtus cum humilitate, quæri cum labore, haberi cum amore. In eod. Primum docendus, secundum Apostolicam institutionem, vt exhibeat corpus suum hostiam viuentem, sanctam,

*Epist. 51.
circa med.*

Bernard.

*Col. 3.**Gal. 5.**Bernard.*

Deo placentem, rationabile obsequium suum, Hostia viuens debet esse corpus, vt mortificentur vitia, & seruetur natura. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram: scilicet membra veteris hominis, quæ sunt vitia. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Mortuum debet esse corpus, scilicet, sibi & mundo: viuens Deo. Viuens est hostia, si adsit charitas quæ est vita animæ, & vita operum, quæ ex ipsa procedunt. Mortua est hostia in illis, qui sine charitate sunt: & ieiunando vel aliter in Dei seruitio corpus suum affligunt. Hostia sancta est, si macula culpæ desit: Placens Deo, si recta intentio adsit, vt purè propter Deū fiat. Leuit. 2. Quicquid sacrificij obtuleris, sale condies. Mar. 9. Omnis victima sale salietur. In libro de Vita solitaria: Si vigiliæ & ieiunia, & alia huiusmodi ex indiscretionis vitio sic agantur, vt vel deficiente spiritu, vel languente corpore, spiritualia impediatur: qui sic est, tulit corpori suo boni operis effectum, proximo exemplum, honorem Deo: sacrilegus est, & horum omnium in Deum reus. Necessarium est ei qui in religione nouus est, tanquam ille qui peregrinationem magnam facturus est, habere equum, qui labori viæ suæ sufficiat: scilicet corpus suum disciplinatum: quòd spiritui sit adiumentum, non viæ impedimentum. Non est cõmendabile in equo, quòd annonam suam non sumit: nec in nouitio, qui de his quæ sibi apponuntur, ad sustentationem corporis sufficienter non accipit. In eodem libro: Durius est tractandum corpus ne rebellet, ne insolescat: sic tamen, vt seruire sufficiat,

ciat, quia ad seruiendum spiritui datum est. Nec sic habendum est tanquam propter illud viuamus: sed tanquam sine quo viuere non possumus. Fœdus enim quod habemus cum corpore, non quodocunque volumus, abrumpere possumus: sed legitimam eius resolutionem patienter nos expectare oportet: & interim quæ legiti- mi fœderis sunt, obseruare. In eodem dicitur de nouitio: Docendus est sic habere corpus suum, sicut egrum commendatum: cui etiam multum volenti inutilia sunt neganda, vtilia verò etiam nolenti ingerenda: sic agere de eo, sicut non de suo, sed eius à quo pretio magno empti sumus. In eodem: Docendus est cauere, quod peccatori populo Dominus per Prophetam improperat: Proiecisti me post corpus tuum. Ezechielis 23. Multumq; cauendum, ne pro necessariis vitæ huius vel commodis, à proposito rectitudine, vel dignitate naturæ, in amorem corporis sui finat in aliquo aliquando degenerare spiritum suum.

*Quòd exemplum multum valet ad obtinendam
disciplinam.*

CAPVT II.

EXemplum multum valet ad obtinendam disciplinam. Maioris efficaciam est exemplum quàm verbum. Seneca. Longum iter per verba: *Epist. 6. post medium.* breue & efficax per exempla. Efficacior est vox operis, quàm vox sermonis. Verbum ostendit quid fieri debeat: exemplum ostendit quomodo fieri valeat: & ad operandum animat, & operantem

D 5

rantem

rantem confortat. Hugo de sancto Victore : in bonis similitudinis Dei forma expressa est: & idcirco cum eis per imitationem imprimimur, ad eius similitudinis imaginem nos quoque figuramur. Sed sciendum est, quòd sicut nisi cera priùs emollita fuerit, formam non recipit; sic & homo quidem per manum actionis alienæ ad formam actionis non flectitur, nisi priùs per humilitatem ab omni elationis rigore molliatur. Neque enim per exemplum alterius aliquando poterit in melius transformari, qui adhuc per elationis vitium & bona aliena oppugnat, & sua mala defendit. Necesse est ergo, vt si bonos veraciter imitari velimus, per veram humilitatem ad obedientiam corda nostra præparemus: quatenus mens nostra tantò citius ad nouitatem redeat, quanto promptius in omnem quam viderit virtutis speciem, per voluntariam obedientiam se inclinat: & tanto altius ei vestigium bonitatis incipiat inhærare, quanto arctius studet bona aliorum imitari potius quàm carpere. Cereæ calefactæ imago sigilli facillè imprimitur. Accendendi sunt qui in religione sunt, ad Dei amorem, & ad desiderium deponendi vitæ vetustatem, & assumendi vitæ nouitatem: vt exempla bona ad eorum firmationem proficiant. Ad accendendum verò ipsos multum valet verbū Dei. In Psal. Ignitum eloquium tuum vehementer. Item eloquium Domini inflammavit eum. Omnis sermo Domini clypeus ignitus est. Clypeus quia defendit à malo. Ignitus quia accendit ad bonum. Nunquid non verba mea quasi ignis? Et sicut exemplū bonum ad obtinendam
disci-

Psal. 118.

Pra. 26.

disciplinam multum valet, sic exemplum malum multum nocet, maximè in illis in quibus viuit amor seculi, emolliens eos vt deformitatem seculi facilè recipiant. Ideo in aliquibus claustris disciplina non obtinetur: quia quod doctrina suadet, exempla dissuadent. Verbo homines diriguntur ad salutem: manu impelluntur vel trahuntur ad damnationem. Vnus ædificans, & vnus destruens: quid prodest illis nisi labor?

Eccl. 34.

Quod ad obtinendam disciplinam multum valet frequens inspectio operum, & quotidiana examinatio.

CAPVT VIII.

Multum valet etiam ad obtinendam disciplinam, si is qui in religione est, quotidiana discussione cogitationes, locutiones, simul & facta sua apud semetipsum examinet, sollicitè attendens non solum quid agat, sed etiam qua intentione illud agat; frequenter cogitans, an quod faciendum est faciat: an bono operi malum aliquod admisceat: an quod agit, quanta oporteat diligentia adimpleat: an alterius bonum vt suum diligat: & si suum malum vt alterius malum reprehendat. Per singulos dies ad iudiciū vitam suam vocare debet. Manè considerare quid egerit per noctem: in vespera quid egerit per diē. Si quid ex his quæ agenda erant diligenter, neglexerit: aut si quid ex his quæ agenda non erant, presumpserit: & si in aliquo opere insidiis inimici supplantatus fuerit, excogitare qualiter fraudē illius futurā cauere possit: iuxta cohortationem Apostoli, semetipsum debet sollicitè custodire;

& vt

Exod. 24.

& vt hoc melius possit facere , ab aliis oculos suos multum debet auertere , cum propriis vitiis bellum habere , rixam verò cum alienis declinare. Sapiens: Proprium est stultitię, aliena vitia cernere, sua obliuisci. Dixit Dominus Moyfi: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quàm cum misisset in sinum , protulit leprosam. Retrahe, ait , manum tuam in sinum tuum. Retraxit , & protulit , & erat similis carni reliquæ. Ille quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit , manum in sinum mittit , quando in corde operationes suas discutit: in quibus in principio lepram peccati reprehendit: sed inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.

Quòd ad obtinendam disciplinam valet pudor.

CAPVT IX.

AD obtinendam disciplinã etiam multum valet pudor. Quod patet per hoc , quòd Philosophus describens modestiam, quam dicimus esse idem quod disciplinam , ait: Modestia est virtus , qua pudor honestatis puram & stabilem comparat auctoritatẽ. Pudor est timor turpitudinis, vel fuga rei indecentis. Declinatio indecentiæ in exterioribus , efficit ordinationem exteriorem, quæ modestia est: & sic comparatur auctoritas seu grauitas pura , non habens admixtionem sui contrarij , scilicet vtilitatis & instabilitatis. Pudor enim qui eam efficit, ipsam seruat. Dicitur autem pudor honestatis ad differentiam fatui pudoris , quo aliqui fatuè erubescunt , vnde gloriari deberent. Et notandum quòd

quodd secundum Damascenum, Erubescencia est optima passio, & maximè in eo qui nouus & quasi iuuenis est in religione. Comicus de quodam Iuene: Erubuit: salua res est. Seneca: Verecundia in iuene bonum signum est. Bernard. super Cantic. Nescio si quidquam gratius verecundia in moribus hominum deprehendi possit. Verecundia omnium est ornatus etatum: sed in tenera etate amplius pulchriusque enitescit. Quid amabilius verecundo adolescente? quam pulchra hæc & splendida gemma in vultu adolescentis: quam vera & minimè dubia bonæ nuntia spei, bonæ indolis index? Quid ita turpiloquij & omnis deinceps turpitudinis fugitiuum? Idem: Verecundia specialiter gratia est cōscientiæ, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, insigne totius honesti.

*Terent.
Epist. 11.
parum à
princip.
Serm. 86. in
Cant. paulo
à princ.*

*Serm. 86. in
Cant. inter
princip. &
medium.*

Quodd ad obtinendam disciplinam valet obedientia.

CAPVT X.

Obedientia multum valet ad obtinendam disciplinam. Qui ad religionem venit, debet habere voluntatem bonam, quasi materiam totius religionis: quam patri spirituali locum Dei tenenti, formandam debet offerre. In libro de vita solitaria: Quicumque voluntatem bonam habuerit, secum habet quidquid ad bene viuendum opus est: quamuis bonæ voluntati non semper credere expedit: sed frenanda & regenda est, & maximè in incipiente. Regat sanctæ obedientiæ regula voluntatem bonam: illa verò corpus. Simplicitatatis initium aliquod habens

Bernard.

Eodē loco.

bens in seipsa creatura Dei, hoc est, voluntatem simplicem & bonam, quasi futuri boni hominis informem materiam: in primordio conuersionis suæ auctori suo offert eam formādam. Item in eodem dicitur de nouo homine, quod tanquam à figulo figmentum, lege quadam mandatorum, & manibus alienis faciendus & formandus est, in omni patientia, in rota volubilis obedientiæ. Qualis autem debeat esse eius obedientia, ostenditur his verbis ibidem: Perfecta obedientia, & maximè in incipiēte, est indiscreta: hoc est, non discernere quid vel quare præcipiatur: sed ad hoc tantum niti, vt fideliter & humiliter fiat, quod à maiore præcipitur. Lignum enim scientiæ boni & mali in paradiso, est censura discretionis, in conuersatione religionis, penes patrem spiritualem, qui diiudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Ipsius est discernere, aliorum obedire. Adam gustauit ad malū suum de ligno vetito: edoctus ab eo qui suggerēs, ait: Quare præcipit vobis Deus, vt de ligno non comederetis? Ecce discretio cur præceptum fit. Et addidit: Scit enim quia qua die comedetis, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij. Ecce quid præceptum fit, quod Deos fieri non finat. Discreuit, comedit, inobediens factus est: & de paradiso eiectus est. Sic & nouitium prudētem in congregatione durare, impossibile est. Stultus fiat, vt fit sapiens. Et hæc fit omnis eius discretio, vt in hoc nulla fit ei discretio. Hæc omnis sapientia, vt in hac parte nulla fit ei sapientia. Et notandum est, quod cum corpus natura debeat obedire spiritui, rectius ac tutius sæpe obedit in altero,

Gen. 3.

tero, scilicet aliquo viro spirituali præcipiente, quàm in semetipso. Timendum est corpori regimen illius spiritus, qui tam frequenter illud malè rexit. Suspectum potest esse iudicium illius spiritus, qui amore nimis coniunctus est corpori. Bern. in lib. de considerat. Amor vel odium, veritatis nescit iudicium. Obedientia talis à libidine vitiorum mentem purgat. 1. Pet. 1. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis. Ipsa etiam virtutes inserit & conseruat. Greg. Sola obedientia virtus est, quæ cæteras virtutes inserit: insertasq; custodit. Obedientia non tam est virtus, quàm mater virtutum: vt dicit idem Gregorius: Et hæc de obedientia (quæ ad obtinendam disciplinam est maximè necessaria) sufficiant dicta.

In tract. de gradib. humilitatis, cap. Inquirimus.

Lib. 35. moral. cap. 12.

Quòd perseverantia valet ad obtinendam disciplinã.

CAPVT XI.

Perseuerantia in tali obedientia multum valet ad obtinendam perfectionem disciplinæ. Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ: Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Bern. in lib. de vita solitaria: Audiatur hoc, hæctenus amicũ corporis sui mâcipium, animalis homo, qui iam incipit corpus subdere spiritui, & adaptare semetipsum ad ea quæ Dei sunt percipienda, & ad exuendam foedæ seruitutis necessitatem, & contra carnis suæ dominantem consuetudinem se accingat: & necessitatem sibi contra necessitatem

Rom. 6.

facias

faciat, & consuetudinem, & affectum formet contra affectum: donec plenam mereatur accipere delectationem contra delectationem: ut delectationibus seculi ac carnis, secundum consilium Apostoli, saltem tantum delectat eum carere, quantum primum delectabat eas habere. Tantum delectet eum de membris corporis sui seruire iustitiæ in sanctificationem, quantum prius delectabat eum seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: Hæc est enim perfectio hominis animalis in suo statu, vel nouitij incipientis. Obedientia perseverans nouitium ad perfectionem sanctitatis adducit. In eodem libro: Remedia crebro mutata nocent: naturam turbant, egrum disterminant. Nam qui aliquando tendit, si vnam & rectam viam tenuerit, cito perueniet quo tendit: & itineris & laboris facit finem. Si verò multas aggreditur vias, errat: nec laboris aliquando facit finem: qui error non habet finem. Non ergo se mutet, nec aliud pro alio accipiat, sed vsque ad terminum sanitatis perfectæ, medicinalis obedientiæ remedio vtatur. Et notandum, quòd perseverantia quæ est continuitas boni, seu permanentia in bono diuturna vel finalis, est valde magnæ efficacæ, Robur enim addit. Seneca: Perseuerandum est & assiduo labore robur addendum. In libro de Vita solitaria: Rusticus duros habet nervos, fortes laceratos. Exercitatio hoc facit. Sine ea enim, corpore mollescet. Voluntas facit vsu, vsus exercitium, exercitium vires in omni labore subministrat. Item perseueartia, difficilia & aspera, facilia & suauia facit. Bernard. in epistolis: Subitò pro-

Bernard.

procedenti de umbra ad solem, de otio ad la- *Epist. 1. cir-*
 borem, graue cernitur omne quod incipit: scili- *ca finem st-*
 cet postquam ab his diffuescere, & ad illa se pau- *lius.*
 lisper assuescere cœperit. Vfus tollit difficulta-
 tem, inuenitq; facile esse, quod impossibile ante
 putauit. Perseuerantia imperfectum nihil relin-
 quit. Seneca: Non despero indurato. Nihil est
 quod non impugnet pertinax opera, & intenta *Epist. 51. a*
 ac diligens cura. Videmus debiles mulieres se- *medio hâ-*
 nilis ætatis, perseuerando peregrinationes lon- *bet aliquid*
 gas perficere. Item videmus naturam continuè
 operando, ex modica nuce, additione imperce-
 ptibili magnam arborem efficere: & aquam quæ
 adeo mollis est, lapidem valde durum perseue-
 ranti percussione excauare. Perseuerantia in
 præsentem hostem vincit, & consolationem acci-
 pit, ad quam qui non perseuerat, non peruenit.
 Vincenti dabo manna absconditum. Homo re- *Apocal. 22*
 missus, in seruitute vitiorū remanet, secundum *Pro. 12.*
 illud: Manus remissa tributis seruiet. Perseue-
 rantia in futuro coronā apprehendit, secundum
 illud: Vnus accipit brauium, scilicet perseueras. *1. Cor. 9.*
 Bernardus: Scias diabolus soli semper perseue-
 rantia infidiari, quam solam nouit coronari. Di-
 ctum est serpenti: Tu infidiaberis calcaneo eius.
 Item Bernard. Studete perseuerantiæ, quæ sola *Gen. 3.*
 coronatur. Chrysostronus: Tolle perseueran- *Epist. 129*
 tiam, obsequiū mercedem non habet. Multum *ad Iannem*
 est utilis perseuerantia in bono, seu continuatio
 boni. Facit enim consuetudinem, quæ est altera
 natura, & multum necessaria est. Multum noxia
 & valde timenda est perseuerantia in malo, quæ
 E mas

*Lib. 8. ca. 5.
in princip.*

Pro. 22.

*Gloss. ordin.
ad illud:
Vocem
agna clam.
Epist. 51.
circa. med.*

malam consuetudinem facit: quæ est quasi cathena ferrea, qua aliquis ligatur, & ligatus à diabolo tenetur. Augustinus in lib. Confessionum: Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus: & inde mihi cathenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido: & dum seruitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Prouerb. 5. Iniquitates suæ capiunt impium: & funibus peccatorum suorum quisque constringitur. In hoc seruit diabolo, qui peccat, quòd opere suo malo se ligat: & ligatum diabolo tradit se cruciandum. Difficile consuetudo mala relinquitur, cum sit quasi natura. Naturam pellas furca, tamen vsque recurret. Prouerbiu[m] est: Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Hier. 13. Si mutare potest Æthiops pellem suam, & Pardus varietates suas: & vos poteritis facere bonum, cum didiceritis malum. In suscitatione Lazari (quo figuratur qui assuetus est peccatis) infremuit Dominus, lachrymatus est, exclamauit: quia difficilè furgit, quem moles prauæ consuetudinis premit: vt dicit gloss. super Ioan. 11. Consuetudo mala est velut languor inueteratus, qui difficilè curatur. Eccles. 10. Languor prolixior grauat medicum. Eiusdem 18. Ante languorem adhibe medicinam. Seneca: Minus negotij haberet medicus, si ad recens vitium remedium adhiberetur. Non potuerunt discipuli expellere malignum spiritum à quodam, in quo fuerat ab infantia. Matth. 9. Basilius: Sicut non potest ali-

quis

quis dediscere linguam maternam, sic vix longam peccati cōsuetudinem. Consuetudo mala est sicut gutta quæ subintravit ossa, quæ vix expellitur. Ossa eius replebuntur vitiis adolescentiæ. Difficilè reuocantur ad salutem, qui vi consuetudinis trahuntur ad damnationem. Eos qui trahuntur ad interitum, liberare non cesses. Difficile est retinere equum, qui inchoauit cursum suum: sic difficile est corrigere eum qui consuetus est malis. Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens in prælium.

Iob. 20.

Pro. 24.

Hier. 8.

I N C I P I T T E R T I A P A R S,
in qua agitur de quatuor partibus disciplina. Primum caput de disciplina in habitu, in quo ostenditur, quid Religiosus debeat cauere, & quid querere.

CAPVT I.

Sequitur de partibus Disciplinae. Hugo de S. Victore. Quatuor sunt in quibus seruanda est disciplina, scilicet in habitu, in gestu, in locutione, & comestione. Cauendum est seruo Dei, qui in religione est, ne humilitatem vestium, quam religio requirit, erubescat: & ne vestibus malè placere quærat: vel ne ex eis apud homines gloriã affectet: & ne secundum prudentiã carnis carni suæ suauia procuret. Ad necessitatem vestes habeat:

E 2

quam